

Η έκθεση Kopp και το γαλλικό παράδειγμα για το σενάριο και τις αμοιβές του

Του Γιάννη Μαρούδα

Πρόσφατα δημοσιεύτηκε η έκθεση του καθηγητού **Pierre Kopp**, υπό την αιγίδα του Γαλλικού Σωματείου Σεναριογράφων: «*Οι αποδοχές των δημιουργών του σεναρίου μυθοπλασίας στη Γαλλία, 2010 – 2011*»

(http://www.guiledesscenarioistes.org/uploads/ressbao/rapports-etudes/cinema_gilde_kopp_report_english.pdf)

Η έκθεση Kopp εξετάζει δείγμα **241** ταινιών μυθοπλασίας μεγάλου μήκους που παρήχθησαν στη Γαλλία το **2010** και το **2011** σε σύνολο 410. Από αυτές οι 190 (79%) αφορούν σε πρωτότυπα σενάρια και οι 51 (21%), σε προσαρμογές και διασκευές. Από την εξέτασή τους προκύπτουν ενδιαφέροντα στοιχεία για το σενάριο και την αγορά του.

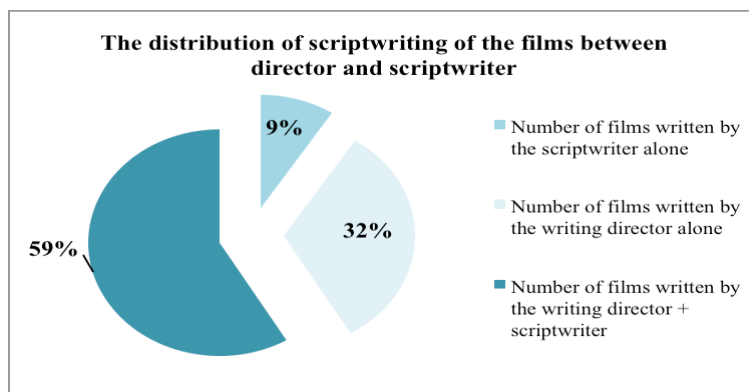
Ο μέσος προϋπολογισμός αυτών των ταινιών ήταν **€7 εκατομμύρια** (βλ. average budget), ενώ τουλάχιστον οι μισές από αυτές κόστισαν λιγότερο από €5,5 εκ. (βλ. median budget) (σ. 3).

Εξ αυτών μόνον οι 25 (~**10%**) κάλυψαν τους προϋπολογισμούς τους από τα κινηματογραφικά εισιτήρια. Πιο συγκεκριμένα, από το €1,7 δις που κόστισαν αθροιστικά οι 241 αυτές ταινίες, οι εισπράξεις από τις αίθουσες κάλυψαν μόλις το 56%, ήτοι €956 εκ. (σ. 12).

Η μέση συνολική χρηματοδότηση για το σενάριο τους ήταν της τάξης του **3,3%** του προϋπολογισμού τους, ήτοι **€230.000** κ.μ.ό.. (Τουλάχιστον οι μισές από αυτές επένδυσαν για το σενάριο λιγότερο από €125.000 κ.μ.ό., ή 2,3% του προϋπολογισμού) (σ. 4).

Από αυτές τις χρηματοδοτήσεις, το κύριο ποσοστό, (άνω του 80% συχνά) προήλθε από τις **ελάχιστες εγγυημένες αμοιβές** (**guaranteed minimum**, βλ. πιο κάτω) που έλαβαν οι δημιουργοί (σ. 6).

Από τα παραπάνω 241 σενάρια το **59%** προέρχεται από συνεργασία μεταξύ σκηνοθέτη και σεναριογράφου, στο **32%** (78 ταινίες) ο σκηνοθέτης έχει γράψει και το σενάριο, ενώ μόλις το **9%** (22 ταινίες) αφορά σε ταινίες που το σενάριο υπογράφεται αποκλειστικά από σεναριογράφο (-ους) (σ. 3).

Η έκθεση, αφού παρουσιάζει αναλυτικά στοιχεία γύρω από τις αμοιβές του σεναρίου, το ύψος τους, τη μορφή και την κατανομή τους ανά ειδικότητα δημιουργού (σεναριογράφος, σκηνοθέτης), καταλήγει σε δύο γενικότερα πορίσματα.

Το πρώτο είναι ότι η επένδυση στην ανάπτυξη του σεναρίου **είναι μια αποτελεσματική επένδυση**, αφού δείχνει να αυξάνει τις πιθανότητες εμπορικής απόδοσης μιας ταινίας - θέση που και η ένωσή μας έχει κατ' επανάληψη διατυπώσει.

Το δεύτερο είναι ότι τα χρήματα που δίνονται στη Γαλλία για το σενάριο, αναλογικά με τους προϋπολογισμούς και τις άλλες δαπάνες μιας ταινίας των €5-7 εκ., **είναι λίγα**. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, «ο σεναριογράφος παίζει έναν πολύ αποφασιστικό ρόλο στην ταινία. Το σενάριο είναι ένας από τους πυλώνες του οικονομικού πακέτου για τη χρηματοδότηση μιας ταινίας. Μόνο με το σενάριο μπορεί να ξεκινήσει η αναζήτηση χρημάτων και οι επιθυμητοί πρωταγωνιστές να αποφασίσουν για τη συμμετοχή τους» (σ. 12).

Με δεδομένα όλα τα παραπάνω διατυπώνουμε κάποιες σκέψεις και παρατηρήσεις, ελπίζοντας να φανούν χρήσιμες και στην εγχώρια συνθήκη και στα ζητήματα αμοιβών των συναδέλφων.

α. Το ύψος των αμοιβών και των προϋπολογισμών

Το χάσμα που χωρίζει τις αμοιβές των γάλλων συναδέλφων δημιουργών από εμάς είναι πράγματι δυσθεώρητο.

Πέρα από τη δεκαπλάσια ετήσια παραγωγή σε τίτλους (περ. 200 ετησίως), οι γαλλικές ταινίες χρηματοδοτούνται με πολλαπλάσια ποσά σε σχέση με τις ελληνικές.

Αυτό είναι λίγο πολύ αναμενόμενο, αφού συγκρίνουμε μια χώρα leader στην αγορά του πολιτισμού, με τεράστια κινηματογραφική

παράδοση και ισχυρή βιομηχανία, με μια μικρή χώρα της περιφέρειας, με μεγάθη κινηματογραφική βιοτεχνία, και επιπλέον μαστιζόμενη από μια οικονομική κρίση που έπληξε βίαια την εγχώρια αγορά πολιτισμού και μέσων.

Σε στενότερο επαγγελματικό επίπεδο, το χάσμα της οικονομικής πραγματικότητας μεταξύ ελληνικού και γαλλικού σεναρίου παραμένει όντως εντυπωσιακό. Έτσι, ο γάλλος συνάδελφος σεναριογράφος, πέρα από τις δεκαεπτάσιες (τουλάχιστον) ευκαιρίες απασχόλησης στη συγγραφή ενός κινημ/κού σεναρίου μεγάλου μήκους, πετυχαίνει να αμοιβεται κατά μέσο όρο **€62.000** ανά σενάριο όταν το υπογράφει μόνος του, και περίπου **€94.000** (€188.000/2) όταν το συνυπογράφει με τον σκηνοθέτη (σ. 6).

Το μεγαλύτερο μάλιστα ποσοστό αυτών των αμοιβών (μεταξύ 50% και 80%) τα πληρώνεται *ήδη* κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης (development) και συγγραφής του σεναρίου, και *ανεξάρτητα από την εμπορική πορεία της ταινίας* και την τυχόν ύπαρξη επιπλέον ποσοστών που απορρέουν από τα πνευματικά του δικαιώματα (δες πιο κάτω *ελάχιστη εγγυημένη αμοιβή*).

Αυτές οι 60 με 90 χιλιάδες ευρώ κ.μ.ό. για ένα σενάριο επιτρέπουν στον γάλλο συνάδελφο να παραμένει επαγγελματικά ενεργός ως σεναριογράφος του κινηματογράφου, κλείνοντας τα αφτιά του στις 'σειρήνες' λ.χ. της διαφήμισης ή της σαπουνόπερας (χωρίς να υποτιμάμε κανένα από τα δύο είδη), και απαλλασσόμενος από την ανάγκη της δεύτερης (ή μάλλον πρώτης και κύριας) άσχετης με τη σεναριογραφία δουλειάς προς βιοπορισμό του.

Ο γάλλος σεναριογράφος αντίθετα, μπορεί να εστιάσει στην κινηματογραφική ταινία που δουλεύει και να έχει τα καλύτερα αποτελέσματα, αφού αυτός έχει τη δυνατότητα να κάνει προσωπική έρευνα, πολλαπλές γραφές και βελτιώσεις, και να αφιερώσει, εν γένει, όλη την απαιτούμενη ένταση σκέψης και συναισθηματικής ενέργειας που ένα υψηλών απαιτήσεων σενάριο / ταινία απαιτεί, εξασφαλίζοντας παράλληλα μια αξιοπρεπή διαβίωση από το επάγγελμά του.

β. Η άνιση σχέση σεναριογράφου και σκηνοθέτη

Η διάρθρωση της αγοράς του σεναρίου ανά δημιουργό σηματοδοτεί, κατά τη γνώμη μας, την ανάγκη να ενδυναμωθεί παραπέρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο η θέση του σεναριογράφου στη δημιουργία των σεναρίων, και να ξεπεράσει λ.χ. τα 2/3 περίπου που είναι η παρουσία του στην πρόσφατη γαλλική παραγωγή. Η ενασχόληση ενός δημιουργού με αυθεντικό ενδιαφέρον και γνώση για τα ζητήματα της εξιστόρησης και της δραματουργίας -βλ. σεναριογράφος- μόνο σε όφελος των ταινιών μπορεί να είναι.

Εδώ ας επιμείνουμε. Η συνεργασία με τον σκηνοθέτη (που είναι και το πιο σύνηθες μοντέλο στη Γαλλία, σύμφωνα με την έκθεση) μπορεί να θεωρείται ως αναγκαία (ή και δεδομένη) συνθήκη **όχι όμως και η ανάγκη συνυπογραφής του σεναρίου** και από τους δυο τους. Κάτι τέτοιο θα ήταν υπονομευτικό για την ισοτιμία της διακριτής αξίας και ειδίκευσης εκάστου. Εάν ο σκηνοθέτης ασφαλώς και οφείλει να συνεργάζεται με τον σεναριογράφο και να συμβάλλει στην οπτικοακουστική εξιστόρηση και την ερμηνεία της, άλλο τόσο και ο σεναριογράφος χτίζει όλο το μυθοπλαστικό σύμπαν της ταινίας και με τη δουλειά του συμβάλλει αποφαστικά στη σκηνοθετική αντιμετώπιση και ερμηνεία μιας ιστορίας – μήπως θα 'πρεπε τότε λοιπόν να πιστώνεται κι αυτός μέρος της σκηνοθεσίας και να διεκδικεί μερίδιο στην αμοιβή της; (Άλλωστε, για τις ερμηνείες των πρωταγωνιστών, λ.χ., ή τη διεύθυνση της φωτογραφίας, τον ήχο και το μοντάζ –τομείς που η συνεργασία με τον σκηνοθέτη είναι πάλι δεδομένη- οι αμοιβές, άραγε, μοιράζονται με αυτόν ή μήπως συνυπογράφονται οι επιμέρους καλλιτεχνικές συμβολές στους τίτλους της ταινίας;).

Οι ανισότητες μεταξύ των δύο δημιουργών στο σενάριο γίνονται φανερότερες, όπως δείχνει η έκθεση, όταν συγκρίνουμε τις ελάχιστες εγγυημένες αμοιβές (guaranteed minimum) που λαμβάνουν οι σκηνοθέτες μετέχοντας στη συγγραφή του σεναρίου, σε σχέση με τις αντίστοιχες των σεναριογράφων. Έτσι, ο κάθε σκηνοθέτης που έχει γράψει μόνος του ή σε συνεργασία με άλλους το σενάριο λαμβάνει κ.μ.ό. €128.000 για αυτή του δουλειά, όταν αντίστοιχα ο κάθε σεναριογράφος που έχει γράψει μόνος του ή σε συνεργασία με άλλους το σενάριο λαμβάνει κ.μ.ό. λιγότερα από τα μισά, ήτοι €62.000 (σ. 8).

γ. Οι εγγυημένες ελάχιστες αμοιβές

Οι *εγγυημένες ελάχιστες αμοιβές* (guaranteed minimum) για το σενάριο *αποδεικνύονται ο βασικός πόρος για τους δημιουργούς του σεναρίου*. Αυτό είναι απόλυτα εύλογο, όχι μόνο γιατί οι σεναριογράφοι εργάζονται επί μακρόν στο development και θέτουν τις βάσεις της δημιουργίας της ταινίας και της όποιας πορείας της στη συνέχεια, αλλά και γιατί κανείς δεν μπορεί να τους εξασφαλίσει ότι το έργο τους θα τύχει (της κατάλληλης) υλοποίησης και ανάδειξης, και θα βρει την κατάλληλη διανομή αλλά και το κοινό που στοχεύει¹.

Το ζήτημα της διασφάλισης των ελάχιστων αμοιβών είναι εξαιρετικά κρίσιμο για όλους εμάς σήμερα. Αυτή είναι η καλύτερη επαγγελματική διασφάλισή μας απέναντι στους παραγωγούς της

¹ Όπως προαναφέρθηκε λ.χ., μόλις το 10% των ταινιών του δείγματος κάλυψε τους προϋπολογισμούς του από την κινηματογραφική εκμετάλλευση στις αίθουσες (σ. 12).

ταινίας, που συχνά απαιτούν να επωμιστούμε όλο το ρίσκο και το κόστος της δουλειάς μας, σα να ήμασταν συμπαραγωγοί, και επικαλούμενοι συχνά τις οικονομικές τους αδυναμίες και αστήρικτες απόψεις τους περί πνευματικών δικαιωμάτων, επιχειρούν να αποφύγουν την εκ των προτέρων διασφαλισμένη αμοιβή για το σενάριο. (Φυσικά μια τέτοια λογική 'δεν πληρώνω, θα τα πάρεις σε ποσοστά στο τέλος' δεν μπορούν να την υιοθετήσουν για άλλους καλλιτεχνικούς συντελεστές, οι οποίοι για να δουλέψουν απαιτούν και να πληρωθούν εγκαίρως και σίγουρα).

Την κατάλληλη επιχειρηματολογία για τη διασφάλιση των αμοιβών μας τη δείχνει η έκθεση Κορρ και η γενικευμένη πρακτική των γάλλων συναδέλφων στη δική τους αγορά. Σύμφωνα με την έκθεση, οι εγγυημένες ελάχιστες αμοιβές για το σενάριο «*συνιστούν μια στέρεη και απόλυτη, εκ των προτέρων αμοιβή ανεξάρτητα από την εμπορική εκμετάλλευση της ταινίας. Η ελάχιστη εγγυημένη αμοιβή πληρώνεται εξ ολοκλήρου ή τμηματικά κατά τη διάρκεια της συγγραφής, λαμβάνοντας υπόψιν ότι η ταινία μπορεί να μην ολοκληρωθεί ποτέ, ή, γενικότερα, πως πολλοί κίνδυνοι μπορεί να την επηρεάσουν στη συνέχεια. Η εγγυημένη ελάχιστη αμοιβή λοιπόν υπάρχει για να αποζημιώνει τους δημιουργούς για το ρίσκο που αναλαμβάνουν να γράψουν ένα σενάριο που μπορεί να μην αποφέρει ποτέ έσοδα. Εάν τελικά η ταινία υλοποιηθεί και κυκλοφορήσει, τα χρήματα από τα πνευματικά δικαιώματα [των δημιουργών] που θα προκύψουν, εάν είναι υψηλότερα από την ελάχιστη εγγυημένη αμοιβή [που έχει ήδη πληρωθεί], θα προστεθούν στα αρχικά έσοδα των δημιουργών» (σσ. 5,6).*

Αναλυτικότερα η συνήθης πρακτική για τις αμοιβές των Γάλλων συναδέλφων και τις συμβάσεις με τους παραγωγούς είναι η ακόλουθη: Σε ένα πρώτο στάδιο, αυτό του development, οι δημιουργοί του σεναρίου πληρώνονται τη συμφωνημένη με τον παραγωγό ελάχιστη εγγυημένη αμοιβή για τη σεναριογραφική δουλειά τους. Συνήθως η αμοιβή αυτή κυμαίνεται μεταξύ 2,5% και 3% επί του προϋπολογισμού της ταινίας, ενώ για τις ταινίες χαμηλότερου προϋπολογισμού (κάτω από το €1 εκ.) το ποσοστό **ξεπερνά το 6%** (βλ. σ. 6).²

Σε αυτό το στάδιο συμφωνούνται επίσης τα πνευματικά δικαιώματα ως ποσοστό επί των καθαρών εσόδων του παραγωγού, οι ανάλογες ανατιμήσεις των ελαχίστων αμοιβών εφόσον η ταινία ξεπεράσει τον αρχικό προϋπολογισμό, καθώς και τα bonus των δημιουργών σε συνάρτηση με την εμπορική της επιτυχία.

² Τα παραπάνω ποσοστά μεταφερόμενα στη ελληνική πραγματικότητα θα μπορούσαν να σημαίνουν ελάχιστες εγγυημένες αμοιβές για το σενάριο μεταξύ €15.000 και €30.000, με συμφωνημένα ποσοστά 3% σε ταινίες προϋπολογισμών μεταξύ €0,5 εκ. και €1 εκ. αντίστοιχα (ενώ εάν πηγαίναμε στο 6% για τις low budget σύμφωνα με το γαλλικό μοντέλο, οι παραπάνω αμοιβές διπλασιάζονταν).

Σε δεύτερο στάδιο, κατά την εμπορική εκμετάλλευση της ταινίας, οι δημιουργοί πληρώνονται τα τυχόν επιπλέον της εγγυημένης ελάχιστης αμοιβής τους ποσά από το πνευματικό τους δικαίωμα ανά μέσο, τα μόνους τους κ.ό.κ.. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο **η ελάχιστη αμοιβή τους είναι διασφαλισμένη και πληρωμένη εξαρχής** (σσ. 4, 5).

Ο συντονισμός του έλληνα σεναριογράφου με τη συνήθη πρακτική των γάλλων συναδέλφων κατά τις διαπραγματεύσεις των αμοιβών και των δικαιωμάτων τους με τον παραγωγό, μόνο θετικά αποτελέσματα μπορεί να έχει. Η συμφωνημένη ελάχιστη εγγυημένη αμοιβή, καταβλητέα εγκαίρως και ανεξάρτητη από την ό,ποια μετέπειτα πορεία της ταινίας είναι, σε τελική ανάλυση, και η καλύτερη εγγύηση πως ο σεναριογράφος θα πληρωθεί όντως για τη δουλειά του όπως του αξίζει και είναι δίκαιο.

Γιάννης Μαρούδας